

فرج الله فرج الله

فساد، نتیجه گناه

با این که بشر امروزی در اوج پیشرفت علمی و تکنیک سیر می کند و کرات و سیارات را کشف و تسخیر می کند و جهان را به یک دهکده جهانی تبدیل کرده است، اما در دریای فساد و گرفتاری غوطه ور است و تعجب آور اینکه با اینهمه پیشرفت نمی داند منشأ این همه فساد و بدبختی و نابسامانی جهانی که مثل سایه، قدم به قدم انسانها را تعقیب و آنان را احاطه کرده چیست و چه عاملی باعث اینهمه گرفتاری و مشکلات شده است؟

اگر نابسامانی و فساد در همه شئون زندگی بشر حکمفرما شده و روز به روز افزون تر می شود و بشر امروزی با این پیشرفت به ریشه فساد دست پیدا نکرده است و نمی داند چرا هر روز فساد بیشتر می شود و از طرف چه کسی به وسیله این فساد مجازات می شود. ولی قرآن مجید با اشاره به کارهای ناهنجار و زشتی که از بعضی از انسانها سر می زند، سرچشمه فساد و تباهی جامعه بشری را (که همان مجازات الهی است)، چه در خشکی و چه در دریاها گناتان و کارهای زشت مردم دانسته و علت مجازات آنان را بیان کرده می فرماید:

«ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ»^(۱).

۱. روم: آیه ۴۱.

«فساد» در خشکی و دریا به خاطر کارهایی که مردم انجام داده‌اند، آشکار شده است، خدا می‌خواهد نتیجه بعضی از اعمالشان را به آنان بچشاند شاید (به سوی حق) بازگردند.»

معنی فساد

پیش از آن که به ارتباط گناهان و کارهای زشت با فساد بپردازیم، لازم است معنی فساد که در واقع کیفری از طرف خداوند در نتیجه اعمال خود مردم است، روشن شود: در معنی فساد و برّ و بحر تفسیرهای گوناگونی بیان شده، مانند: اینکه مراد از

فساد در خشکیها قتل هابیل به دست قابیل و فساد در دریا غصب کشتی‌ها در عصر حضرت موسی و خضر و یا نفرین پیامبر است که دامان مشرکان مکه را فرا گرفت و باران قطع شد و صید در دریای احمر مشکل شد و یا منظور از فساد

با این که بشر امروزی در اوج پیشرفت علمی و تکنیک سیر می‌کند و کرات و سیارات را کشف و تسخیر می‌کند و جهان را به یک دهمکده جهانی تبدیل کرده است، اما در دریای فساد و گرفتاری غوطه‌ور است و تعجب‌آور اینکه با اینهمه پیشرفت نمی‌داند منشأ این همه فساد و بدبختی و نابسامانی جهانی که مثل سایه، قدم به قدم انسانها را تعقیب و آنان را احاطه کرده چیست و چه عاملی باعث اینهمه گرفتاری و مشکلات شده است؟

زامداران فاسدی است که خشکی و دریا را به فساد می‌کشاند و یا شهرهای کنار دریا که معمولاً فساد در آنها بیشتر است و امثال اینها.

اما مسلماً تمام معنی و مفهوم آیه محدود به قضایای خاصی نیست زیرا اولاً: قرآن مجید به زمان و مکان خاصی نازل نشده است. و ثانیاً: در آیات گذشته سخن از شرک بود و این آیه در واقع ادامه آن آیات است. و می‌دانیم سرچشمه همه مفاسد اجتماعی، فراموش کردن توحید و روی آوردن به شرک است و ثالثاً: معنی معروف بحر همان

دریاست و فساد در دریا ممکن است به صورت کمبود مواهب دریائی و یا ناامنی مانند دزدان دریائی (از نوع قدیم) و یا از نوع جدید آن که همان جنگها و لشگرکشی های امروزی توسط ناوگان جنگی و هواپیماهای بیگانه و به فساد کشاندن دریا و کشورها و شهرهای اطراف و سواحل آن می باشد (۱).

مرحوم علامه طباطبائی در معنی فساد در بر و بحر می فرماید:

«منظور از بر و بحر همان معنای معروف آنهاست که در روی زمین اتفاق می افتد و منظور از فساد ظاهر، مصائب و بلاهایی است که شامل منطقه ای از مناطق زمین می شود مانند زلزله و قطع باران و مرضهای مسری و جنگها و عدم امنیت و... و هر آن چیزی که نظام جامعه سالم را فاسد می کند (خواه به اختیار مردم باشد یا نباشد) همه اینها فساد ظاهر در خشکی و دریاست که محل زندگی و سکونت بشر است» (۲).

در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم:

«فساد الحيوان إذا لم تمطر و كذلك هلاك دواب البحر بذلك. حیوة دواب البحر بالمطر فإذا كَفَّ المطر ظهر الفساد في البرّ و البحر و ذلك إذا كثرت الذنوب و المعاصی» (۳). «هنگامی که باران نیارد، زندگی فاسد می شود. همچنین موجودات دریا هم با نیامدن باران هلاک می شوند، زندگی موجودات دریا بستگی به باران دارد پس اگر باران نیارد، فساد در دشت و دریا ظاهر می شود و این هنگامی است که گناهان فزونی گیرد».

رابطه گناه و فساد چیست؟

می دانیم که همه کارها اعم از خوب و بد در عین حال که اثر و وضعی خود را در جامعه بشری خواهند گذاشت، کیفر الهی را نیز چه در دنیا و چه در آخرت در پی خواهد

۱. تفسیر مجمع البیان - المیزان - تفسیر نمونه، ذیل آیه (با تلخیص و تغییر و اضافه مختصر).

۲. المیزان، ذیل آیه.

۳. تفسیر المیزان و نور الثقلین، ذیل آیه.

داشت. متتها کارهای نیک، باعث پیشرفت و شکوفائی جامعه شده و آثار مثبتی خواهد داشت. اما کارهای خلاف و قانون شکنی ها و ظلمها و اجحافها مانند غذای مسموم و فاسدی است که (چه بخواهیم چه نخواهیم) اثر خود را خواهد گذاشت و جامعه سالم انسانی را به یک جامعه منحط و فاسد تبدیل خواهد کرد و لو بر خلاف میل انسانها باشد چرا که براساس آموزه های قرآن و فرهنگ غنی اهل بیت علیهم السلام، گناه و معصیت علاوه بر اینکه ارتباط مستقیم با فساد دارد، مشمول مجازات الهی نیز خواهد بود یعنی خداوند متعال به تناسب کارهای مردم، آنان را کیفر می دهد (چه در دنیا و چه در آخرت). چنانکه خداوند متعال در آیات بعد از این آیه به این مسأله اشاره کرده می فرماید:

«هرکس کافر شود، کفرش بر زیان خود اوست و آنها که عمل صالح انجام

دهند (پاداش الهی را) به سود خودشان آماده می سازند» (۱).

فساد، در خشکی و دریا به خاطر کارهایی که مردم انجام داده اند، آشکار شده است، خدا منی خواهد نتیجه بعضی از اعمالشان را به آنان بیچشاند شاید (به سوی حق) بازگردند

و یا در حدیثی از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم که فرمود: هرکس زمامدار ستمگری را ببیند که حرام های خدا را حلال می کند، پیمان خدا را می شکند، با راه و روش رسول خدا مخالفت می کنند، با بندگان خدا با گناه و تجاوز رفتار

می کنند (با این همه) نه در اقدامی و نه با گفتاری با او (حاکم ستمگر) مخالفت نکند (و از ستم بر مردمان) به خشم نیاید، آن گاه خدا را این حق است که او را نیز در همان جایگاه ستمگران دراندازد» (۲).

همچنین امام صادق علیه السلام می فرماید:

«من یموتُ بالذنوبِ أكثرِ ممَّن یموتُ بالأجالِ و من یعیسُ بالإحسانِ أكثرُ ممَّن

۱. روم، ۴۴.

۲. تاریخ طبری ج ۴، ص ۳۰۰.

يعيش بالأعمار»^(۱). «تعداد کسانی که به وسیله گناه می‌میرند، بیش از کسانی هستند که به مرگ طبیعی می‌میرند و کسانی که به وسیله احسان و نیکی عمرشان زیاد می‌شود، بیشتر از افرادی هستند که عمر طبیعی می‌کنند».

گرچه منظور از مرگ در اینجا مطلق مرگ است، ولی امروزه مرگ فرهنگی در میان انسانها از جلوه بیشتری برخوردار است.

چنانکه در جهان امروز عده‌ای از مسلمانان و کشورهای اسلامی گرفتار مستکبران و استثمارگردان مدرن هستند و هر روز در اقصی نقاط جهان اسلام عده

زیادی به مسلخ منی‌روند و منابع آنان غارت می‌شود و خود در فقر و بدبختی و پراکندگی بسر می‌برند، مسئول این جنایات،

سه نوع گناه است که کیفر آنها پیش از قیامت به انسان می‌رسد: عاق والدین و ظلم بر مردم و کفران نعمت کردن و جواب خوبی را به بدی دادن

مستکبران جهانی هستند، اما تا حدی به وجود آورنده این وضع، خود آنان می‌باشند زیرا از فرهنگ قرآن و اهل بیت فاصله گرفته‌اند. از جمله کارهای زشتی که امروز باعث فساد جوامع اسلامی می‌شود، این است که در خانه وحی حکم تخریب اماکن مقدسه را صادر می‌کنند و باعث اختلاف بین امت اسلامی می‌شوند. غافل از اینکه گاهی دانسته و گاهی ندانسته آب به آسیاب دشمن می‌ریزند و پیش از همه و پیش از همه خود را به ذلت می‌کشاند و از سرگذشت پیشینیان و حتی سرگذشت امتهای ملت‌های معاصر همانند الجزایر و لبنان و فلسطین عبرت نمی‌گیرند. خداوند متعال در قرآن مجید سرگذشت پیشینیان (همانند قوم لوط و نوح و...) را بیان می‌کند و به عنوان عبرت در آیه بعدی می‌فرماید: «قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِ كَانُوا أَكْثَرَهُمْ مُشْرِكِينَ»^(۲). «بگو در زمین سیر کنید و بنگرید عاقبت کسانی که قبل از شما بودند چگونه بود!

۱. سفينة البحار، ذنب.

۲. روم: ۴۲.

بیشتر آنها مشرک بودند».

پس رابطه فساد و گناه از نظر قرآن و پیشوایان دین آشکار است چنانکه در بعضی از احادیث می‌خوانیم، نتیجه و عاقبت بعضی از گناهان حتی پیش از قیامت به انسان می‌رسد.

در حدیثی از پیامبر گرامی اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌خوانیم:

«ثَلَاثَةٌ مِنَ الذُّنُوبِ تُعَجِّلُ عُقُوبَتَهَا وَلَا تُؤَخِّرُ إِلَى الْآخِرَةِ: عُقُوقُ الْوَالِدِينَ وَالْبَغْيُ عَلَى النَّاسِ وَكُفْرُ الْإِحْسَانِ»^(۱). «سه نوع گناه است که کیفر آنها پیش از قیامت به انسان می‌رسد: عاق و والدین و ظلم بر مردم و کفران نعمت کردن و جواب خوبی را به بدی دادن».

فساد و گرفتاری برای بیداری و نجات

اگر خداوند بی‌نیاز و قادر متعال و خالق هستی، انسانها را به فساد و گرفتاری و بلاها و مصیبت‌ها به خاطر کارهای زشت خودشان مبتلا می‌سازد، نه برای این است که (العیاذ بالله) نفعی به او دارد، بلکه برای این است که خود انسان متوجه بدی اعمال و کارهای زشت خویش شود و با برگشتن به فطرت اولیه خود که همان پاکی و خوبی است، به سوی خدا برگردد. و این نهایت رحمت خداوندی به مخلوق خود را می‌رساند که در عین حال که بنده او نسبت به او تمرد می‌کند، ولی او به بنده ضعیف خود رحم می‌کند. در واقع چشاندن بلا و گرفتاری به منزله داروی پزشک به مریض می‌باشد که باید به خاطر سلامتی وجود، تلخی دارو را تحمل کند تا بهبودی حاصل شده و به سلامتی اولیه باز گردد. لذا در ذیل آیه می‌فرماید: «خدا می‌خواهد نتیجه بعضی از اعمالشان را به آنان بچشاند شاید (به سوی حق) باز گردند»^(۲).

۱. سفینة البحار: ذنب.

۲. «لِيذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ»